

Пропозиції щодо правового регулювання фінансової підтримки МСП:

Ініціювати прийняття змін до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва» про таке:

- передбачити, як варіант, спільність правових механізмів формування мережі офісів підтримки МСП з офісами, що будуть представляти іноземне фінансування;
- в змінах Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва» передбачити фінансування регіональних пріоритетів в діяльності МСП та інших суб'єктів господарювання;
- залучити до відповідного представництва центри адміністративних послуг;
- після формування в містах інноваційних центрів підтримки підприємництва представництво покласти на них.

4.3. ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО

Малий та середній бізнес є невід'ємною складовою існування та розвитку сучасної економіки. Сьогодні для гарантування успішного розвитку економіки необхідний конструктивний діалог між владою та бізнесом. Підприємство може стати джерелом ефективного розвитку економіки за умови певних зусиль як з боку суб'єктів господарювання, так і з боку держави. Однією з форм їх взаємодії є партнерські відносини.

Основними формами взаємодії держави та бізнесу, які у тій чи іншій мірі розвинуті на сьогодні, є насамперед:

- державно-приватне партнерство;
- співпраця з розвитку кластерів і технопарків;
- партнерство на місцевому рівні щодо підтримки ініціатив МСП у розбудові соціальної інфраструктури міста.

Однією із реальних і цілком перспективних форм співробітництва між органами місцевого самоврядування (або державної влади) і приватного сектору з метою проведення господарської діяльності у сферах, визначених ст. 4 Закону України «Про державно-приватне партнерство», є договори державно-приватного партнерства. У наукових працях підкреслюється, що правильніше його називати публічно-приватним партнерством, оскільки однією зі сторін таких договорів можуть виступати не тільки органи державної влади, а і органи місцевого самоврядування, які представляють разом публічний інтерес (територіальної громади), є публічною владою, але не державною. Проте у Законі закріплено поняття **державно-приватного партнерства**: «Державно-приватне партнерство – співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами - підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами, та відповідає ознакам державно-приватного партнерства, визначеним цим Законом».

Питання щодо державно-приватного партнерства стало одним із головних пріоритетів урядових стратегічних програм розвитку розвинених країн, індикатором успішної взаємодії бізнесу та державної влади.

З метою стимулювання розвитку МСП та стартапів у м. Харків органам місцевого самоврядування доцільно використовувати форму державно-приватного партнерства, визначаючи приватним партнером перспективні МСП і даючи таким чином поштовх для зростання їх діяльності. Тим паче, що державно-приватне партнерство базується на принципах довгострокового співробітництва (від 5 до 50 років), що може забезпечити сталий поступальний розвиток певного напрямку, сфери, сегменту ринку в м. Харків.

Окремі органи місцевого самоврядування в Україні уже почали цей процес поживлення державно-приватного партнерства, наприклад, Ужгородська міська рада прийняла Програму підтримки та парт-

нерства між Ужгородською міською радою та суб'єктами малого і середнього бізнесу на 2017–2018 роки (Рішення Ужгородської міської ради м. Ужгород). Хорошим прикладом також може бути Київська міська рада, яка розробила цілу програму розвитку підприємництва. Так, рішенням Київської міської ради «Про затвердження Комплексної київської міської цільової програми сприяння розвитку підприємництва, промисловості та споживчого ринку на 2015–2018 роки» від 16 квітня 2015 року № 409/1274 передбачено надання підтримки для створення та розвитку об'єктів інноваційної інфраструктури на засадах державно-приватного партнерства і створення умов для комерціалізації інновацій (бізнес-інкубаторів, програм підтримки стартапів, коворкінг-центрів): надання в оренду вільних приміщень комунальної власності міста на конкурентних засадах, промоція соціально важливих проектів, у тому числі шляхом розміщення зовнішньої реклами та реклами на транспорті, впровадження освітніх програм «Успішний стартап. Будуємо новий бізнес».

Розвиток МСП в ринковій економіці залежить від формування ефективних взаємовідносин у системі держава-бізнес, цілями яких мають бути як забезпечення продовольчої безпеки, нарощування експортного потенціалу, наповнення державного бюджету країни, так і впровадження підприємницьких ініціатив МСП.

Основні засади здійснення співробітництва між органами державної влади, місцевого самоврядування і приватним сектором визначаються низкою базових законодавчих і нормативно-правових актів, серед яких, зокрема, ГК України, Податковий кодекс України, Закон України «Про державно-приватне партнерство», Концепція розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013–2018 рр., схвалена розпорядженням КМУ від 14 серпня 2013 р. № 739-р.

Механізм інвестиційного державно-приватного партнерства передбачає, що держава являється замовником послуг. Саме держава визначає умови такого співробітництва, створює можливості прийняття управлінських рішень для приватного сектора, при цьому об'єкт інвестування залишається у державній власності.

У світовій практиці класифікації моделей державно-приватного партнерства прийнято виділяти такі їх форми:

- контракти як адміністративний договір між органом місцевого самоврядування та приватним партнером на здійснення суспільно необхідних видів діяльності;
- оренда, яка в залежності від визначених договором умов може передбачити викуп державного чи муніципального майна;
- концесія, яка передбачає надання державою права приватному партнеру протягом певного часу виконувати обумовлені договором функції і наділяє його відповідними повноваженнями для забезпечення ефективного функціонування об'єкта концесії; концесія завжди передбачає повернення предмета договору державному партнеру, а право власності на вироблену продукцію залишається за приватним партнером¹.

Основними напрямками проектів, що реалізуються через механізми державно-приватного партнерства є:

- проекти у сфері інфраструктури (будівництво комунальної інфраструктури, об'єктів нерухомості, комунальних споруд);
- проекти у сфері послуг (підтримка малозабезпечених шарів населення, освіта і робочі місця, імідж території)².

Основними причинами, що перешкоджають розвитку МСП є недосконалість механізму партнерства між державою та малими підприємствами.

Відповідно до Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013–2018 рр., затвердженої розпорядженням КМУ від 14 серпня 2013 р. № 739-р, основними причинами уповільнення розвитку державно-приватного партнерства є:

- недостатній рівень уваги держави до реалізації політики у сфері державно-приватного партнерства і недосконалість системи управління розвитком такого партнерства;

¹ Шарингер, Л. Новая модель инвестиционного партнерства государства и частного сектора. *Мир перемен*. 2004. № 2. С. 13.

² Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики, 2011, № 4(16) С. 44

– відсутність у сфері державно-приватного партнерства дієвих заходів із створення умов для його розвитку, а також чіткого розмежування повноважень між органами державної влади та координації їх діяльності;

– наявність галузевих особливостей провадження господарської діяльності і складність умов довгострокового та взаємовигідного співробітництва між державою і приватними партнерами;

– низький рівень інституційної спроможності органів державної влади і приватного сектору до впровадження державно-приватного партнерства;

– низький рівень довіри громадян до органів державної влади та обізнаності з питань переваг реалізації інвестиційних проектів на засадах державно-приватного партнерства, недостатній рівень поінформованості населення про переваги і ризики застосування механізмів такого партнерства, неналежне кадрове забезпечення органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування фахівцями у сфері державно-приватного партнерства, недостатній обсяг фінансування реального сектору економіки;

– несприятливий інвестиційний клімат і складність умов провадження підприємницької діяльності під час реалізації проектів державно-приватного партнерства;

– наявність проблем у відносинах між органами державної влади і приватним сектором під час проведення погоджувальних процедур, захисту прав власності інвесторів, розв'язання господарських спорів;

– складність механізму надання державної підтримки для реалізації довгострокових інвестиційних проектів за участю приватних партнерів;

– відсутність ефективного механізму надання державної підтримки у сфері державно-приватного партнерства;

– неузгодженість нормативно-правової бази з питань державно-приватного партнерства;

– недосконалість механізму тарифного регулювання та економічна необґрунтованість тарифів.

На наш погляд, окремими пріоритетними сферами застосування державно-приватного партнерства, які мають відношення до МСП, є:

– виробнича інфраструктура і високотехнологічне виробництво (транспорт і зв'язок, транспортна інфраструктура, енергетичний сектор, машинобудування);

– агропромисловий комплекс (ринкова та виробнича інфраструктура);

– будівництво і житлово-комунальне господарство (реалізація соціально значущих інфраструктурних проектів, будівництво, реконструкція та технічне переоснащення у сферах теплопостачання, централізованого водопостачання і водовідведення, підвищення ресурсо та енергоефективності, поведження з побутовими відходами, упорядження територій тощо);

– соціальний захист населення (охорона здоров'я, освіта, культура, туризм і спорт);

– наукова, науково-технічна, інноваційна та інформаційна сфери;

– розвиток природно-заповідного фонду.

В цих пріоритетних напрямках, будь-яким способом можуть бути започатковані інноваційні проекти, в тому числі за участі МСП, так само, як і в більшості з основних сфер державно-приватного партнерства відповідно до статті 4 Закону «Про державно-приватне партнерство».

Особливості державно-приватного партнерства у порівнянні з іншими механізмами фінансування полягають у тому, що партнери переслідують різні цілі, вирішують свої конкретні завдання, сторони мають різні мотивації. Держава зацікавлена у зростанні обсягів і поліпшенні якості надаваних послуг інфраструктурних і соціально орієнтованих галузей населенню і економічним агентам. Приватний сектор прагне стабільно одержувати й збільшувати прибуток¹. Одним із головних принципів такого партнерства є узгодження інтересів державних та приватних партнерів з метою отримання взаємної вигоди.

У рамках державно-приватного партнерства приватні партнери можуть зменшити витрати, пов'язані з експлуатацією та утриманням обладнання, за рахунок економії на масштабах виробництва, впровадження інновацій, більш гнучкої системи постачання або через скорочення накладних витрат. Таким чином, за допомогою державно-приватного партнерства здебільшого можна надавати послуги з більшою ефективністю витрат у порівнянні з традиційними підходами².

¹Брайловський І. А. Інтереси та переваги держави в проектах державно-приватного партнерства. *Економічний аналіз*. 2013 рік. Том 14. № 2. С. 234.

²Брайловський І. А. Інтереси та переваги держави в проектах державно-приватного партнерства. *Економічний аналіз*. 2013 рік. Том 14. № 2. С. 235.

Висновок. Для підвищення ефективності і сприяння участі МСП в державно-приватному партнерстві, необхідно усунути фактори, що перешкоджають цьому процесу. Частина проектів по державно-приватному партнерству доцільно буде здійснювати виключно серед МСП. При укладанні договорів за проектами державно-приватного партнерства, пов'язаних з орендою державного або муніципального майна, перевага повинна надаватися пріоритетним для регіону напрямкам діяльності, пов'язаних з вирішенням соціальних проблем. У цьому випадку орендна плата може бути значно знижена.

Недоліки застосування Закону України «Про державно-приватне партнерство» задля підтримки МСП:

- відсутність преференцій для МСП при участі у державно-приватному партнерстві, що на нашу думку є обов'язковим;
- відсутність розмежування МСП та великих підприємств при здійсненні державно-приватного партнерства, що також є неприпустимим, бо взагалі МСП не в змозі конкурувати за право участі в проектах, які пропонуються державою, з великими підприємствами в силу недостатності власного капіталу, тому для МСП повинні бути створені спрощені умови такої співучасті на відміну від великих підприємств.

Пропозиції щодо застосування державно-приватного партнерства за участі МСП:

Залучення МСП в проекти державно-приватного партнерства таким способом:

- шляхом спрощення процедур публічних закупівель;
- шляхом покладання на центри адміністративних послуг функцій з підготовки документів для МСП для прийняття участі в конкурсах, організованих державою і органами місцевого самоврядування;
- зниження вартості орендної плати;
- внесення відповідних змін в Закон України «Про державно-приватне партнерство».